

Τὸ γεγονὸς δὲ καὶ μόνον ὅτι αἱ φυλακαὶ ἐπὶ τουρκοκρατίας ἀπετέλουν τὸ ἀντικείμενον ἐτησίου εἰσοδήματος τοῦ τοπάρχου, ὅστις ἐξεμίσθωνε ταύτας πρὸς τὸν ἀρχιδεσμοφύλακα, δίκην προσόδου χωραφίου, εἶναι ἱκανὸν νὰ δείξῃ τὶ ὑπέφερρον οἱ φυλακισμένοι εἰς χεῖρας τοῦ δεσμοφύλακος, ὅστις ἔπρεπε νὰ κερδίσῃ εἰς βάρος τούτων πολλαπλάσια τῶν καταβληθέντων ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸν τοπάρχην ἐτησίων μισθωμάτων. Τοιοῦτοτρόπως ὅσοι δὲν εἶχον νὰ πληρώνουν τὰ λεγόμενα φυλακιστικά ἢ δὲν ἐτρέφοντο ὑπὸ τῶν οἰκείων των ἢ τῶν ἐξ ἐλέους κινουμένων φιλανθρώπων ἀπέθνησκον¹⁾, καθότι αἱ φυλακαὶ δὲν εἶχον τὸν τύπον σωφρονιστικῶν καὶ περιοριστικῶν τῆς ἐλευθερίας καταστημάτων, ἀλλ' ἀπετέλουν μέσα πλουτοφόρου καὶ ἐπικερδοῦς πηγῆς εἰσοδημάτων, τὰ ὅποια ἀπεσπῶντο διὰ τῆς φρικτῆς καὶ βαναύσου μεταχειρίσεως τῶν ἀτυχῶν φυλακισμένων.

Εἶναι χαρακτηριστικόν, ὅτι εἰς πλεῖστα ἔγγραφα τῆς τουρκοκρατίας ἐμφανίζονται ὡς φυλακισμένοι οἱ ὀφειλέται χρηματικῶν χρεῶν λόγῳ τῆς μὴ πληρωμῆς τῶν ὀφειλῶν των. Ἡ φυλάκισις τούτων διήρκει μέχρι τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν δανειστῶν των, συχνάκις δὲ οἱ ὀφειλέται ἀπέθνησκον ἐκ τῆς μὴ παροχῆς εἰς αὐτοὺς τροφῆς καὶ ὕδατος καὶ τοῦτο διότι ἡ προσωποκράτησις κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εὐρίσκετο εἰς ἐξαιρετικὴν ἀνθησιν. Οὕτως ἐπὶ Τουρκοκρατίας κατέστη πλέον τυπικὴ ἢ ἐφ' ὅλων σχεδὸν τῶν δανειστικῶν συμβολαίων ἀναγραφὴ τῆς ρήτηρας: «*ὑπόσχεται σωματικῶς καὶ μὲ τὰ καλὰ του νὰ πληρώνη καὶ νὰ εὐχαριστᾷ τόσον τὸ κεφάλι καθὼς καὶ τὸ διάφορον*» τοῦθ' ὅπερ ἐσήμαινε ὅτι οἱ ἀπλοῖ ὀφειλέται χρηματικῶν χρεῶν, τῶν ὁποίων τὸ μοναδικὸν ἔγκλημα ἦτο ἡ μὴ ἀπότισις τῆς ὀφειλῆς, διὰ τῆς δεσμεύσεως τοῦ σώματός των, ἐγίνοντο ἔρμαια τῆς θηριώδους καὶ μεσαιωνικῆς μανίας τῶν δανειστῶν των²⁾.

εἰς τὴν φυλακὴν τῆς Ἀθήνας διὰ αἰωνίαν προσήλωσιν καὶ ἀνάθημα», ὀρίσας «τὸ ἐνοίκιον τοῦ αὐτοῦ ἐργαστηρίου νὰ δίδεται πρὸς ὀλίγην βοήθειαν καὶ παραμυθίαν τῶν ἐν τῇ φυλακῇ εὐρισκομένων πτωχῶν ἀδελφῶν μας χριστιανῶν». Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ, Αἱ παλαιαὶ Ἀθῆναι, Ἀθῆναι 1922, σελ. 202.

¹⁾ ΚΩΝΣΤ. ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ τοῦ ἐξ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ, «Λόγοι Ἐκκλησιαστικοὶ» Βερολῖνον, 1833, σελ. 258, σημ. β'.

²⁾ Ἐνδεικτικῶς παραθέτομεν ἀνέκδοτον ἔγγραφον τῆς Πάρου τῶν ἀρχῶν τοῦ 18ου αἰῶνος, ὅπερ ἀποτελεῖ σαφὲς δεῖγμα τοῦ εἶδους τῶν ἐξασφαλιστικῶν μέτρων τὰ ὅποια ἐλάμβανον οἱ δανεισταὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

“1718 Ἀπριλίου 29 Παροιμία

Τὴν σήμερον μὲ δύναμιν τοῦ παρόντος φανεροῦ σκρίτου ὁ σιὸρ [Νικολὸς Κοπαῖος Καπετάνιος Ζακυνθινὸς παντρεμμένος εἰς τοῦτον τὸν ντόπον, καὶ καπετὰν Γιουζέ Μπακλῆς παντρεμμένος εἰς τὴν Ἀντίπαρο, καὶ καπετὰν Ἀνδρέας Παντελαρέσης ἦτονε παντρεμμένος εἰς τὴν Ἀγοῦσα, καὶ οἱ τρεῖς μαζὶ καθαρὰ λῆσι πῶς ἐλάβασιν ἀπὸ τὸν σιὸρ Γεωργάκη Γιαννάκη Σκιαδᾶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολι δανεικὰ ριάλια κατὰ τὸν ἀριθμὸν 1800 τὰ ὅποια ἐδανειστήκασι καὶ ἔδωσαν τα στὴν σκλαβίαν

Τὴν τραγικὴν εἰκόνα τῆς καταστάσεως τῶν φυλακισμένων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μᾶς δίδουν ἀνάγλυφον οἱ κατὰ καιροὺς ἐκδοθέντες προνομιακοὶ ὅρισμοὶ τῶν Σουλτάνων ¹⁾, οἱ ὅποιοι παρεῖχον δικαιώματα ἢ προνόμια εἰς τοὺς Χριστιανούς· Οὕτω εἰς τὸν προνομιακὸν ὅρισμὸν τοῦ Σουλτάνου Μουράτ Γ' τοῦ ἔτους 1580, διὰ τοῦ ὁποίου παραχωρεῖ οὗτος προνόμια εἰς τοὺς κατοίκους τῶν Κυκλάδων, μεταξὺ ἄλλων εὐρίσκεται καὶ ἡ ἀκόλουθος περικοπὴ ἀποκαλύπτουσα τὸ μέγεθος τοῦ μαρτυρίου τῶν φυλακισμένων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης:

«Καὶ οἱ χρεοφειλέτες νὰ εἶναι σφιγμένοι καὶ βαλμένοι εἰς τὴν φυλακὴν καὶ εἰς τὴν καδέναν καὶ εἰς φυλακές, ἀμὴ νὰ μὴν τὸς κρατίζουν φαγὶ οὔτε πιωτόν ²⁾».

τονε, καὶ ὑπόσχονται καὶ οἱ τρεῖς μαζί, ἕνας ὑπὲρ τοῦ ἄλλου ἔγουν ἐν σόλιτουν, νὰ πληρώνουνε καὶ καὶ νὰ εὐχαριστοῦσι τὸν ἄνωθεν Σκιαδᾶ καὶ τοὺς κληρονόμους του τὰ λεγόμενα = 1800 ριάλια εἰς τέρμενον ἕνα μῆνα. Καὶ ἂν ἤθελε περάσει τὸ τέρμενον καὶ ὅσον καιρὸν ἤθελε περάσει περισσότερο νὰ πληρώνου τὸ διάφορο ἀπορτζιὸν τὰ δέκα δώδεκα τὸν κάθετον χρόνον, καὶ διὰ σιγουριτὰ τῶν ἄνωθεν ριαλίων ὁμπλιγάρουνται καὶ οἱ τρεῖς ὀνοματισμένοι ἕνας ὑπὲρ τοῦ ἄλλου μὲ τὸν ἑμαυτὸν του σωματικῶς καὶ μὲ ὅλαν τοὺς τὰ καλὰ, κινητὰ καὶ ἀκίνητα παρόντα καὶ μέλλοντα, ἕως τελείαν καὶ σωστὴν ἀποπληρωμὴν τόσον κεφάλι ὅσον καὶ διάφορο, ὅσον ἤθελε κάνει εἰς τὴν μπαρόν ὑπόσχεισιν, μένουσι ὁμπλιγάδες καὶ μὲ ὅλαν τοὺς τὰ καλὰ ἢ συνθία τοῦ ἄνωθεν καπετάν Νικολοῦ ὀνόματι Φλωρεντζάκι, καὶ ἢ συνθία τοῦ καπετάν Γκιουζὲ Μπακλῆ ὀνόματι Μαρουσάκι, καὶ διὰ πίστιν καὶ βεβαιότητα ὑπογράφου μάρτυρες κατὰ τὴν συνθήθειαν ὡς κάτωθεν. Ὁ ἄνωθεν Σκιαδᾶς ἐπαράδωκε τὸ λεύτερο χαρτίν τοὺς ποὺ τὸ εἶχεν στὰ χέριαν του καὶ ἔδωκεν καθενὸς τὸ ἐδικό του ἔνμπροσθεν εἰς τῶν κάτωθεν μαρτύρων, καὶ ὅποιος πρεζεντάρει τὸ παρόν νὰ λαμβαίγη τὴν μπληρωμὴν καὶ τελείαν εὐχαρίστησιν ὡς ἄνωθεν δίχως καμμιάς λογιῆς ἐναντιότητα ἢ λόγουν κρίσεις.

Πρωτοπαπᾶς Μπουλουρῆς μάρτυρας εἰς τὰ ἄνωθεν

Παπα Ἀνδρέας Μοστράτος μάρτυρας εἰς τὰ ἄνωθεν

Παπα Μιχαὴλ Κοντὸς μάρτυρας

Νικολὸς Σκαλορνίθης μάρτυρας

Νικολαὸς Σπιριδὸς Καντζελαριὸς Παρικίας ἔγραψα (ὑπογραφή αὐτόγραφος)

(Τὸ παρὸν ἔγγραφον ἀπόκειται εἰς τὰ Γεν. Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους).

¹⁾ Αἱ παραχωρήσεις αἱ πολιτικαὶ λέγονται συχνὰ «ἀχτναμέδες» (ἀραβ. ahdnamé = ἔγγραφον συμφωνίας) βλ. Κ. ΑΜΑΝΤΟΥ, Οἱ προνομιακοὶ ὅρισμοὶ τοῦ Μουσουλμανισμοῦ ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν, Περιοδ. «Ἑλληνικά», τ. Θ' (1936) σ. 103, σημ. 2. βλ. καὶ Ν. Π. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΟΥ Ἀνατολικά Μελέται, τ. Α', Τὰ προνόμια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐν Σμύρνη 1909, σ. 88: «ἀχδναμέ», ἐκ τοῦ ἄχδ ὅπερ σημαίνει ὑποχρέωσιν, ἐνοχὴν (obligatio), ἡ δὲ ἑτέρα λέξις ναμέ σημαίνει ἐπιστολήν, ἔγγραφον, ἡ ὅλη δὲ ὀνομασία ἔγγραφον ὑποχρέωσιν. Ὡσαύτως διάκρισιν τῶν «ὀρισμῶν» ὡς καὶ περὶ τῆς φύσεως τούτων ὡς «προνομίων» βλ. Ν. Ι. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ, Τινὰ περὶ τῆς ἐννοίας τῶν προνομίων ἐπὶ Τουρκοκρατίας, Ἀρχεῖον Ἰδιωτ. Δικαίου τ. Ι' (1943), σ. 455 κ.έ.

²⁾ Π. Γ. ΖΕΡΑΕΝΤΟΥ, Γράμματα τῶν τελευταίων Φράγκων Δουκῶν τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, Ἑρμούπολις 1924, σελ. 101 κ.έ.

Ὁ αὐτὸς προνομιακὸς ὅρισμὸς ἐδημοσιεύθη ἀρχικῶς ὑπὸ τοῦ Κ. ΗΟΡΦ, (Venetobyzantinische Analekten 1859) καὶ ἀνεδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Κ. ΑΜΑΝΤΟΥ, εἰς περιοδ. Ἑλληνικά, τ. Θ', 1936.

